

שיעורים בדיני הסוכה ארבע מינים וחווה"מ מהמרא דאתרא הגאון הגדול ר' שריאל רוזנברג שליט"א

נמסר בבהיכנ"ס המרכזי "בית אריה" רמת דוד
כתב ע"פ הגת הכתב

עשיית הסוכה

♦ איתא דמצוות צריכות כוונה עכ"פ בדאוריתא.

ובב"ח מבואר דבסוכה יש כוונה נוספת יותר משאר מצוות דצריכות כוונה, שיש לכוון "למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים" דהשיבה היא זכר ליציאת מצרים ולבניי שהיו מוקפים בענני הכבוד, וי"א שכוונה זו היא לעיכובא אבל הפמ"ג¹ פוסק דהוי רק לכתחילה כדי לקיים מצווה כתיקונה ולא מעכב [וכן משמע בביאור הלכה בציצית דלא מעכב].

♦ יש נידון למ"ד דמצוות צריכות כוונה האם כשלא כיון יעבור על איסור כגון בציצית כהולך בבגד ד' כנפות בלא ציצית, וכן בסוכה כאוכל חוץ לסוכה, הבה"ל דן בזה בהלכות ציצית² דיעבור על מצות עשה, והמנ"ח חולק על זה שלא שייך בזה איסור. יש קושיא על הבה"ל מהא דפסק דא"א לכוון למצוה במרחץ ובית הכסא ואם כן מי שלובש הציצית שם הרי בתחילת לבושו לא כיון, וצ"ע אי יהני מה שכיוון בתחילת הלבשה גם לגבי לאחר שפשט ולבש שנית, אם לגבי ברכה אין זה הפסק, אך כשמחליף הט"ק במרחץ אין תי' זה.

וכעין זה יש לדון ע"פ השעה"צ³ שכתב שלב"ח אין לברך על אכילה בעמידה שלפ"ז אם אוכל בעמידה הוי כאוכל חוץ לסוכה.

♦ איתא במתניי⁴ העושה סוכה תחת האילן כעושה תחת הבית, והיינו דוקא היכא דהאילן הוא צילתו מרובה מחמתו מעל הסכך שלא צריך לסכך יותר, אבל אי יהיה אילן שחמתו מרובה מצילתו תהיה הסוכה שתחתיו כשרה. שיטת רש"י ותוס' דאם הסוכה עומדת בכשרותה בלעדי צירוף האילן הסוכה כשרה. שיטת הראב"ה (שהביא השו"ע ב"יא) דהאילן פוסל כנגדו את הסכך הכשר, דהיינו שצריך שישאר מספיק סכך כשר כנגד הרווח ועוד שבין הענפים, וא"כ גם בכה"ג שהסוכה צילתה מרובה והאילן חמתה מרובה הסוכה יכולה להיות פסולה אם נוריד את מה שכנגד הענפים.

♦ הערוך לנר למד בב"ח דאי איכא לבוד בין ענפי האילן, גם שחמתו מרובה מצילתו כיון שבין הענפים איכא לבוד יפסול הסוכה, והזכירו המ"ב⁵. וע"פ זה דנים שחבלי כביסה וסורגים שנמצאים מעל הסוכה יפסלו כשיש ביניהם פחות מג"ט כדן סכך פסול וא"א לישון תחתיו, גם שהם עצמם חמתו מרובה. ויש פיתרון להכניס סכך כשר ביניהם [ומשמע שאין בעיה של מעמיד]. וכבר העירו דאפשר דהב"ח דיבר רק בכה"ג שאם נצרף את כל הסכך פסול יהיה בו ד"ט וכהא דסוף ס"י תרל"ב, אבל לא מצרפים את האויר הלבוד לסכך פסול, ולפ"ז בדרי"כ בחבלי כביסה וסורגים אין שאלה.

אך אין זה מוכרע ויתכן דכוונתו דע"י הלבוד הוי ב' סככין ופסול וצ"ע. ולו"ז היה אפשר ללמוד בב"ח אחרת, דהא הב"ח קאי על הא דאמרו בגמרא חידוש שהמערב ענפי האילן בענפי הסכך ענפי האילן מתבטלים בביטול ברוב בסכך כשר והסוכה כשרה, ועל זה כתוב במרדכי החידוש שלא צריך לערבב הענפים הפסולים אלא מספיק שיניח הסכך הכשר על הסכך הפסול אע"פ שהפסול ניכר. וע"ז כתב הב"ח דדוקא אם אין לבוד שכל ענף בנפרד הוא לא חשוב אבל אם יש לבוד ביניהם לא יועיל להניח סכך כשר מעל גביו אלא צריך לערבב ממש סכך כשר בתוך הענפים הפסולים שלא יהיה לבוד.

ולמעשה יש להחמיר כהערו"ל שהביא המ"ב שיש כזה פסול.

דיני סכך

♦ בדין גגון נפתח בסוכה, צריך שבשעה ששם הסכך שהגגון יהיה פתוח, ואי סיכך בשעה שהיה פתוח ואחר"כ סגר לא נפסל שהרי נעשה בהכשר. והחידוש שכתבו בזה הפוסקים דגם שבתחילת החג היה סגור וא"כ לא היה לו שעת כושר של סכך סוכה מ"מ חשיב כסכך ואין בעיה של תעשה ולא מן העשוי.

♦ ויש להסתפק בגג שהוא תחת הסכך ואין טפח בין הסכך לגג דיתכן שבשעה שהגג סגור מתבטל מהסכך שם 'אוהל' ואפי' נפתח הגג אח"כ יהא פסול וצ"ע.

♦ סכך פסול דינו דפוסל בסוכה בד' טפחים ומן הצד בד' אמות ובפחות מד' אמות אמרינן דופן עקומה. ובגגון שמתרומם מעלה ונשאר עדין עובי אלכסונו מעל הסוכה יש למדוד לפי כמה שתופס עכשיו באויר ולא לפי גודלו המקורי, ובפנים מאירות רצה ללמוד (ויבואר לפי המג"א לקמן) שנמדוד לפי רחבו של הגגון, וחזר בו. וע"פ זה קורה שתהיה מוטה באלכסון ג"כ נמדוד לפי כמה שהיא תופסת עכשיו.

♦ גגון שנפתח לקידמת הסוכה ונשאר ממנו בולט בתוך הסוכה יש להבדיל בין המקרים: אם נשאר ד' טפחים א"א לשבת ולישון מתחתיו מדין סכך פסול. וגם אם נשאר ג"ט יש אומרים שאף שאינו פוסל הסוכה אבל אין ישנים תחתיו.

ונוסף יש שיטת המג"א⁶ שדופן הסוכה לא מחלקת את הסכך והוי כיותר מד"ט, [והוא מתאים בעצם עם ההו"א של הפנים מאירות], אבל החזו"א⁷ כתב שוודאי שהדופן תחלק את הסכך פסול ונמדוד רק מתחילת הסוכה, וצ"ע אי יודה המג"א בפחות מג' טפחים, שמדין לבוד נחשב שאין כלל סכך פסול בסוכה.

¹ או"ח קמ"ד סק"ב

² תרכ"ו סק"ז
³ תרל"ב א'

⁴ תרמ"ג ד
⁵ סוכה ט'

⁶ תרכ"ה א'
⁷ ס"י ס' ד"ה יש אומרים

הפסול לסיכוך. וכן במסגרת הסוכה לחוששים למעמיד דמעמיד.

♦ **כלים מעץ** גם שהם גידולי קרקע הם פסולים מדין מקבל טומאה, וגם שברי כלים שכבר לא מקבלים טומאה פסול לסיכוך ויש מח' באחרונים מה הדין בכלי עץ שקיבל טומאה רק מדרבנן, כגון דף רחב שעורכים עליו הבצק שאין לו מסגרת מסביב והוא לא כלי קיבול ואינו מקבל טומאה מדאוריתא אבל מדרבנן מטמא כיון שעורכים עליו הבצק, אי נשבר כלי כזה נחלקו האחרונים. ולפי"ז מקל מטמא לא יסככו בו, וודאי אם הוא של מגב מתכת כיון שהוא כלי עץ שמשמש עם כלי מתכות שמטמא מן התורה, אבל גם בשל מגב פלסטיק פסול.

♦ **שברי כלים** לגבי סכך כתב המ"ב שאפשר לסכך בכלי שנשבר שהי' מקבל טומאה מדרבנן, אבל צ"ע שלגבי מעמיד כתב שלא יעמיד גם בדבר שמקבל טומאה דרבנן שנשבר.

♦ **חבלים של פשתן** פסולים מדרבנן לסיכוך, לא מפני קבלת טומאה אלא מפני שאין צורתו עליהם שהם מעובדים ולא טבעיים, ויש נידון למה שלא יפסל מדין מקבל טומאה שהרי מקבל טומאה בנגעים ששם מטמא גם שתי וערב. ועכ"פ צריך שיהיה סיב טבעי ולא מעובד כלל, ולכן קנבוס וכדו' אף שהוא גידולי קרקע פסול לסיכוך.

♦ **מחצלת** אם עשויה לשכיבה או לישיבה כמו שהיה נהוג פעם היא מקבלת טומאת מדרס ופסולה לסיכוך מדאוריתא, ואפי' עשו המחצלת לסיכוך אי באותו מקום משתמשים בכזאת מחצלת לשכיבה פסולה מדרבנן משום מראית העין. וא"כ המזמינים מחו"ל גם שמזמין לסיכוך הרי שם יכול להיות שמשתמשים לשכיבה, ואולי כשהם באים למקום אחר יכשר. ומו"ח הגאון ר' ניסים קרליץ זצ"ל רצה שיהיה היכר במחצלת, שאם יש בליטות שנעשות כל מטר בקנים, שבמחצלת לישיבה שמים את כולם מצד אחד, והוא רצה שיעשו חלק מפה וחלק מפה שבו מוכח שלא הו' לישיבה. העשוי לגדר וודאי שכשר.

♦ **סולם** שהשליבות תחובות בקרשים שבצד יש נידון אי הו' כלי קיבול, ויש שרצו לחלק אי הו' חור מפולש מעבר לעבר או לא. אבל סולם שרק מחברים השליבות לקרשים שבצד במסמרים, כמו שעושים פועלים בבניה סולמות עראים כאן וודאי אין בית קיבול (וזה חשיב משמשי אדם ולא מקבל טומאה), ומה ששם המסמר זה לא חשיב בית קיבול כמבואר בחזו"א שהמסמר עושה לעצמו הבית קיבול ולא הו' בית קיבול שעשית

אם **יורד גשם** ביו"ט ושבת אין בעיה לסגור גגון על צירים מדין אוהל, ובג זז מסתבר ג"כ שזה כצירים שעשוי לפתוח ולסגור ומותר לסגור בשבת.

♦ **כיסוי** ניילון או ברזנט אם אין טפח בינו לסכך, כגון שהוא מניחו על הסכך מותר. אבל אם יש לו מסגרת וגבוהה טפח מהסכך הו' אוהל ואסור. ואם יש לו במסגרת פח רחב טפח הו' אוהל, ומותר להוסיף עליו.

♦ **ניילון** הוא סכך פסול הגם שהוא שקוף ואינו מסתיר השמש מכיון שלמעשה הוא מסכך מהגשם, ולכן זה לא עצה בזמן שיוורד גשם לשים ניילון.

♦ בענין **נוי סוכה** כתב הרמ"א⁸ שנוהגים לתלות נוי סוכה שלא ירד יותר מד"ט מהסכך, שמא יתלה קישוט גדול שיש בו ד"ט סכך פסול, ואם הוא בתוך ד"ט הוא לא פוסל שהו' ליה נוי סוכה, אבל אי יהיה מרוחק באופן שיהיה חלל ד"ט יפסול הסוכה [וכשתולים שרשרת אם באמצע היא רחוקה ד"ט מהסכך יש בזה את הקפידא של הרמ"א].

♦ בדין **סוכה תחת הסוכה** דהתחתונה פסולה⁹ היינו בתנאי שתהיה עליונה כשרה דהיינו שגובהה י' טפחים ורחבה זע"ז וגי' דפנות. ומצוי בסוכות במרפסות שבוטל סכך מעל הסוכה התחתונה, י"ט גובה יש אבל ג' דפנות וזע"ז בדרך כלל אין, אבל כה"ג שיהיה יפסול הסוכה התחתונה, ובעיטור יש צד לומר דדפנות הסוכה התחתונה עולות למעלה ועי"ז יש דפנות בסוכה העליונה.

ואפי' שהצל העליון לא משפיע כגון שהוא גבוה מבואר בריטב"א דג"כ פוסל מה שתחתיו, כגון גבוה כ' אמה דאמרו בגמרא דאין אדם יושב בצל הסכך.

♦ **סוכה שלא עומדת ברוח** מצויה פסולה, וצריכים לראות שתהיה הסוכה חזקה שתעמוד ברוח, ואם עושים הסוכה מסדינים כתב השו"ע שיש חשש סוכה שלא עומדת ברוח מצויה, ולכן צריך שיעשו לבד ע"י חבלים שיהיה דופן גם אם יזוז הסדין. שיעור מחיצה המתנועעת ברוח פ"י החזו"א דהיינו שבשעה שמתנועעת היא פסולה, כגון שמתרוממת ג"ט מהקרקע. וי"א (אגרות משה) דאפי' אם אינה נפסלת כשמתנועעת היא ג"כ פסולה דלא הו' יתשבו' כעין תדורו, אך אם היא זזה בתוך ג"ט היא כשרה.

♦ **סכך כשר** צריך שיהיה גידולי קרקע וגם לא מקבל טומאה, וברזל פסול משום שאינו גידולי קרקע, ואם הוא כלי הוא פסול גם משום שהוא מקבל טומאה, וכן **פלסטיק** גם אם אינו מקבל טומאה הוא פסול כי הוא לא גידולי קרקע, ובעיקר מצוי השאלה למי שמחזיק הסכך עם חוטי פלסטיק שהו' ליה מעמיד הסכך בדבר

לע"נ צבי הירש בן דוד ורבה קנדר ז"ל
נפטר י"ט תשרי תש"מ

⁹ סוכה ט:

⁸ תרכ"ז ד'

לא מועיל, ולכן יש להיזהר שיהיו ג' דפנות בלעדיו. אבל מה שהדלת נפתחת ונסגרת אין בעיה של תעשה ולא מן העשוי כיון שבשעת הסיכוך היה דופן, וגם אם ירצה להשתמש בה בתור דופן לא יהיה בעיה לפותחה בשבת מדין עושה מחיצה דלא גרע מגג עם צירים.

♦ הרמ"א¹³ הביא שיש מחמירים שימדדו צילתה מרובה מחמתה בכל זע"ז טפחים בנפרד, וא"כ מקום זע"ז שיהיה חמתה מרובה גם שכלפי כל הסוכה איכא צילתה מרובה יהיה המקום הזה פסול. אלא שצ"ע איך מודדים מקום זה דהיינו אם נחלק הסוכה לחלקים של זע"ז מהדופן, או שאם יש מקום זע"ז שחמתו מרובה הוא פסול.

♦ אוויר פוסל בג' טפחים¹⁴ ואם הסכך רחוק יותר מג"ט מהדופן נמצא שאין לו דופן. ומצוי מאד במי שעושה סוכה בגג וסומך על המעקה שיש מחיצה י' ולא סכך עד שם שהוא פסול.

♦ הא דאמרינן דאוויר פחות מג"ט אין ישנים תחתיו (שם), היינו שאין ישנים תחת האויר כתבו הראשונים שהוא דווקא בכה"ג שיש בו כדי ראשו ורובו, או שיש משהו על פני כל הסוכה [לשון החזו"א "וצ"ע אי סגי ברובה או בז"ט"¹⁵].

ויש להיזהר בסוכות שמסככים בקנים שלא יהיה בין הקנים אויר מתחילתו ועד סופו, שלא ישב תחת האויר הזה דאי מקצת ראשו תחת האויר לא יועיל לו רוב גופו, אבל יש שאמרו שהכשר ראשו ורובו מהני רוב גם בראשו [וכן לשון החזו"א רוב ראשו¹⁶]. אבל בקנים הקונים שהם מחוברים ויש ביניהם חוטים שעוברים ומחברים אותם זה מספיק, וכן הלייסטים שמחזיקים הקנים, וכן יכול לשים קנה לרוחב הסכך.

♦ סכך פסול פוסל בד' טפחים, וכתב המ"ב¹⁷ שביותר מג"ט גם שאינו פוסל הסוכה, לכתחילה יחשוש לשיטות הראשונים שלא לישן תחתיו, אבל החזו"א היקל בזה. אבל פחות מג"ט וודאי שלכו"ע יכול לישון תחתיו.

♦ אם יש פינה חדה בתוך הסוכה שאין בה זע"ז טפחים כתב הבה"ל שיש לחשוש לשיטת המג"א¹⁸ ולא לשבת שם, אבל כתב להקל לשים שם השולחן.

והיינו דווקא אם המעבר מהסוכה לפינה הוא פחות מז"ט, אבל אם הוא יותר מז"ט הרי יהא כשר דלא גרע מהרחיב סוכתו החוצה.

♦ בדין שלא ישב אדם בסוכה ושולחנו בתוך הבית¹⁹, וזה מצוי בסוכות במרפסות שחלקם מקורות, יש נידון

בשביל להכניס המסמר. ומשקוף לא מקבל טומאה אפי' אם יש בו בית קיבול שאינו כלי.

♦ כלי שעשוי לשמש עם הקרקע אפי' יש בו בית קיבול אינו מקבל טומאה ולכן אפשר לחבר הסכך ע"י דיבל עץ.

♦ בדין מעמיד הסוכה בדבר המקבל טומאה פוסק המ"ב¹⁰ שלכתחילה יזהר לחשוש לשיטת הפוסקים שפוסל הסוכה, אבל בדיעבד הסוכה כשרה, ומפשטות לשון הפוסקים נראה שהחמירו רק במעמיד ולא במעמיד דמעמיד, אבל החזו"א¹¹ דייק מהרמב"ן שרק מעשה קרקע התירו ולא מעמיד דמעמיד, וכוונתו רק אי נחשוש לשיטות שמעמיד פסול, ולא שפסק שיש להחמיר במעמיד יותר מהמ"ב.

♦ הר"ן מביא את השאלה איך שמים את הסכך על קיר הבית הרי הלבנים לא ראויים לסיכוך, ומיישב משום שכל החשש הוא שמא יסכך במקבל טומאה, ופה הרי וודאי לא יסכך באבן, והביא שיש מחמירים גם באבן לשים בצד הקיר קרשים שיעמוד הסכך עליהם.

♦ פרגולה שמחברים קרשים דקים צפופים לצל לכל השנה, לכאורה הרי הוא ליה סכך כשר ואפי' שקבועים במסמרים כיון דהגשם יכול להכנס ה"ז ארעי וכשר, אבל הרשב"א כותב שיש בזה גזרת נסרים, שהרי חז"ל גזרו בנסר רחב ד"ט וה"ה גם בלוק של כמה קרשים שהם יחד ד"ט, אבל כתב שאין למחות ביד המקילים. ויש ראייה לרשב"א שמוכח בגמרא ששיך גזירת נסרים בעצי הדס והם הרי מאד דקים ובהכרח הכוונה במקרה שלקחו כמה וחיברו אותם יחד.

♦ בהא דאמרינן דצריך שתהא צילתו מרובה מחמתו¹², מדרבנן צריך שיהיה הסכך ראוי להתקיים צילתו מרובה עד סוף החג, ולכן יש להיזהר במי ששם סכך שישים לב שלא לשים סכך כזה שעד סוף החג יצטמק ויהיה חמתו מרובה.

♦ יש להיזהר בדופן עקומה שהמחיצה תגיע עד הסכך פסול, ולא שתיגמר לפני הסכך. וזה בעיה בסוכות (כעין הדירות ב'קרית משה') שאם רוצים שתחשב גם הדופן הרחוקה דופן מדין דופן עקומה ושם המעקה אינו מגיע עד הגג צריך להוסיף דופן שתגיע עד הסכך, ושלא יהיה הפסק יותר מג"ט, ויש נידון אם אפשר לצרף להלכה דדופן עקומה הלכה דחבוט רמי כשהסכך הפסול מעל הסכך הכשר או שמא אין אומרים ב' הלכות.

♦ דלת בסוכה נחשבת לדופן רק כשהיא סגורה אבל כשהיא נפתחת אינה דופן, ואע"פ שיש צורת הפתח זה

¹⁹ תרלי"ד ד'

¹⁶ סי' קמד ה'

¹³ תרל"א ב'

¹⁰ תרכ"ט כ"ב, תרל"ל נ"ט

¹⁷ תרל"ב סק"ג

¹⁴ תרל"ב ב'

¹¹ או"ח קמ"ג סק"ב

¹⁸ תרל"ד א'

¹⁵ חזו"א או"ח קמד ה'

¹² סוכה כב., וע"י שה"צ

תרכ"ט נ"ה

כולו. ובסוכות שיש קורות מסודרים (בלפונים) יכול להוסיף באמת ביניהם. אבל העצה הפשוטה לחדש טעי'ט דהיינו להוציא ולהחזיר, ויש שדנו האם צריך להגביהה ב' הצדדים יחד או אפשר צד א' ואח"כ צד ב', ויש מעשה ששמעתי מהחזו"א שהגביהה בלפונים עם מטאטא קודם צד אחד ואח"כ צד שני, אבל אין למדים ממעשה ששמעתי שהי' שם צד אחד לבן ואחד ירוק שהיו הופכים לכבוד סוכות לצד השני מכל השנה ובכל זאת החזו"א הגביהה, ואם מגביהה ב' הצדדים נראה דסגי בהגבהה כל שהוא, כי סכך שביד אדם אינו סכך, אבל אם מגביהה צד אחד אפשר דצריך להגביהה ג"ט דווקא.

♦ הגהות מימוני²⁴ כותב שא"א לסכך הסכך לפני ששם הדפנות. ולא מבואר אי צריך שיהיו דפנות של הכשר סוכה או שיהיה איזשהו דפנות כדי שיחשב שמסכך מקום מסוים, דהא דין זה נלמד מאוהל ושם מספיק טפח וא"כ יועיל כאן שיהיה גם רק טפח אבל צריך שיהיה אותו טפח סמוך לסכך [בפחות מג"ט], ואם הוא רחוק מהסכך אין זה אהל, אא"כ יש במחיצות גובה י"ט דאז אמרינן גוד אסיק ואפי' אם הם רחוקים מהסכך מהני, ולפי זה גם יועיל רק ב' דפנות ולא ג'. ולמי שיש מסגרת בטון או פרגולה אז בדרך כלל יש לו טפח סמוך לסכך ולא יצטרך הדפנות.

♦ אסור לסכך בסכך גזול. וכתב הרמ"א²⁵ שלכן לא יקצוץ בעצמו הסכך מחצר הגוי אלא יתן לגוי לקצוץ שמא הקרקע גזולה מיהודי ואין ייאוש מועיל בקרקע דאין קרקע נגזלת ואם יקצוץ הגוי וייתן ליהודי יהיה שינוי רשות לאחר יאוש אצל היהודי ויועיל.

♦ בסכך יש תקנת מריש²⁶, דהיינו שגם אי גזל הקורה לא צריך להחזיר אותה עצמה הגם שהיא עדיין בעין ויכול לשלם את דמיה, וכתב המ"ב²⁷ שאפי' אם לא שילם עדין אם החליט לשלם ג"כ מהני, אך אם לא החליט לשלם לא מהני והסוכה פסולה. וה"ה גם בדופן אם היא מעכבת לסוכה.

והא דלא אמרינן חיסרון דתעשה ולא מן העשוי צ"ל דלא הוי חיסרון בעשי', אבל הבה"ל הסתפק בזה לגבי ציצית²⁸.

♦ קימא לן דאין קרקע נגזלת²⁹. ולכן מי שהוציא מרפסת בלי רשות השכנים, הגזל הוא רק בקרקע ואין פסול בסוכה, ולגבי סוכות ברה"ר ג"כ כיון שאין קרקע נגזלת הסוכה כשרה, אבל אסור לעשות כן וממילא יש שאלה האם מותר לברך על הסוכה.

האם יספיק טפח מהשולחן שיהא בסוכה או שצריך רוב השולחן, וודאי שיש להיזהר שיהיה רוב השולחן בסוכה. ולכן אם הנשים יושבות על אותו שולחן בצד הבית יש להיזהר שיהיה רוב שולחן בסוכה. ואפי' כשיש קיר מהצד השני שהשולחן לא יכול להיכנס לפנים הבית, יש חשש שהוא עצמו יגרר לתוך השולחן.

ויש לדון בזה לגבי נשים האם יוכלו לברך על סוכה שהשולחן חציו בבית מכיון שהרי גם אם תימשך הרי פטורה, ובפשטות עדיף שלא תברך כה"ג.

♦ ב' שולחנות ועליהם מפה אחת מכיון שהם כרגע לא נפרדים יש לומר שהם נחשבים כשולחן אחד ארוך.

♦ כתב הרמב"ן (במלחמות) שאם רוצה לאכול בלא שולחן וודאי שאין בזה בעיה וכל החשש כשאוכל על שולחן, והביאו המ"ב²⁰ וממילא תמוהה מה שכתב המ"ב²¹ שצריך שיהיה שולחן בשעת השינה, ומה שרוצים לומר שיש טעות סופר במ"ב שהמקור שם אינו מדויק, אבל ידוע ממי שראה שהחפץ חיים עצמו מאד הקפיד בדבר שלא להוציא השולחן בלילה, וא"א לומר שזה דין בסוכה שיהיה שולחן דהא אפשר לאכול גם בלא שולחן ושם אין בעיה שאין שולחן. כל דבר שהוא טפח על טפח יכול להחשב שולחן וגם כיסא יועיל [שהרי אין שיעור לגובהה שולחן], אבל מיטה כששוכב בה לא יועיל מדין שולחן.

♦ צריך שהסכך יהיה עשוי לצל²², ועובדא הוי במי שסיכך וראה שיש צילתה מרובה אלא שהשכן אמר לו שכל מעשיו בסוכה נראים מביתו, והוסיף עוד סכך בשביל שלא יראה, ויש לדון בו אי כיון שאינו לסיכוך יהיה כסכך פסול או שמא אחרי הכל זה אחד מתשמישי סכך שיהיה לצל לגשם ולמראית עין, ואע"פ שבדיני אוהל יש חילוק בין מחיצה לצל דהוי אוהל למחיצה של צניעות שאינה אוהל. וה"ה בסיכך עוד סכך לנוי לא חשיב סכך פסול.

♦ ומכיון שיש ענין בכוונה של סיכוך, כתבו הפוסקים שיש להקפיד שישים הסכך גדול דקטן לא בר כוונה הוא, והחזו"א החמיר גם שלא לסמוך על חזקה דרבא על נער בר מצווה. ולא יועיל פה מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו מכיוון שיכול להיות ששמו לדבר אחר ולא לצל. ושמעתי שדן בזה החזו"א עם ר' חיים בשעתו במינסק.

♦ סוכה ישנה שעמדה משנה שעברה צריך לחדש בה דבר גם שנעשתה לצל, וחידוש דבר היינו או טפח על טפח או משהו על פני כולה²³. ומה שיוסיף סתם קנה מצד לצד לא יועיל שהרי שמו על סכך קיים, ואין קנה זה מסכך רק על הרווחים שבסכך הקיים ולא על פני

²⁹ תרל"ז ב'

²⁶ תרל"ז ג'
²⁷ בה"ל ד"ה יצא
²⁸ סי' יא ס"ק ו'

²³ סי' תרל"ו
²⁴ פי"ה מהלכות סוכה
²⁵ תרל"ז ג'

²⁰ שעה"צ סק"ז
²¹ תר"מ כ"ז
²² תרל"ה א'

♦ וכן אם ישבו בחבורה **לשתות יין** יצטרכו לשבת בסוכה אבל לא יברכו ליישב בסוכה. ולגבי לעשות **הבדלה** בבית אם אשתו לא יכולה לצאת לסוכה, כתוב בשבט הלוי שתעשה האשה הבדלה לבד בבית והבעל לבד בסוכה, או שיעשה לה הבדלה בבית וישתה רק מלא לוגמיו ולא רביעית, [ויש לידע שבכך נכנס לספק ברכה אחרונה].

♦ **תבשיל מחמשה מיני דגן**, כתב המג"א³³ שביותר מכביצה צריך לאוכלו בסוכה, אבל הרמ"א חולק שרק בקובע סעודה או בשיעור גדול או בחבורה צריך, אבל לא מספיק יותר מכביצה. וקוגל יש צד גדול שאין זה פת הבאה בכיסנין מפני שאין עליו צורת פת וכן לא יברך גם ביותר מכביצה.

♦ **הבן איש חי**³⁴ פסק שאין מברכים אלא על פת. וכך שמעתי שנהגו הספרדים לא לברך, גם לא על פת הבאה בכיסנין.

♦ **שינת עראי** אסורה חוץ לסוכה, ואפי' ראשו בין ברכיו אסור. ולגבי להעביר ישן מהסוכה יש שאמרו שיש צד להתיר.

♦ מדברי הרמ"א³⁵ יוצא חומרא שאשה תישן בסוכה אם זה שיך, שיהיה כדרך שדר כל השנה שתישן אשתו עמו. והביא כן כלימוד זכות על אלו שאינם ישנים בסוכה כיון שאין אשתו עמו, ולא קיי"ל כן וסוכה זע"ז כשרה גם שאין מקום לשני אנשים. ועל הבחורים שאינם יושנים בסוכה אין לימוד זכות זה. אבל אפשר ללמוד מדברי הרמ"א חומרא שיש ענין שהאשה תישן ג"כ בסוכה עם הבעל, ולא נהגו כן.

בשנה ראשונה אין היתר לישן בבית ולא בסוכה.

♦ **בשעת גשמים** יש מג"א שכותב שיש עדיפות לפרוס סדין ולאכול תחתיו, והיינו מכיון שיש מכשירים סוכה ששם תחת הסכך סכך פסול כיון שקדם הסכך הכשר, אבל לא ראיתי שנוהגים כן, אבל שמעתי על מי שאכל תחת השולחן שכיון שהוא פחות מיי"ט אין בעיה לאכול תחתיו.

ויש בדין זה סתירה דהא י"א שפורס סדין מפני מים שנוטפים ואין בזה פסול כיון שהסוכה מסוככת כהלכתה³⁶, וכתב במ"ב³⁷ שמוטב לפרוס סדין בתוך ד' טפחים לסכך משיאכל חוץ לסוכה אבל לא יברך לישב בסוכה, ואילו לגבי ישיבה בסוכה כשיורד גשם אמרו דנכנס לביתו, ועוד דאינו צריך לחזור מיד כשהפסיקו³⁸, ויש שרצו לחלק שרק מתי שיוורד גשם יש פטור אבל אחרי הגשם שהסכך רטוב ונוטף מים בזה אמרו שיש עצה לפרוס סדין.

♦ **נוי סוכה** אסור להשתמש בו כל החג. ומחמירים שאין אנו בקיאים איך לעשות תנאי שיפסיק הקצאת הנוי (דהיינו בבין השמשות) וגם ביום השמיני הוא מוקצה, ובחז"ל גם ביום התשיעי, ולענין שבת ויו"ט הוא מוקצה מחמת מצווה ואסור להזיז אותו. אבל סדין שנמצא בדלת גם שעשוי לנוי אם הוא עשוי להזיז אין בו בעיה של מוקצה [דלא גרע מדלת שעשויה לפתוח ולסגור].

♦ וכשיורדים גשמים מותר **להכניס הקישוטים** הביתה [בחז"מ], שכיון שכך נהגו הוי כמו תנאי.

דינים שנוהגים בסוכה

♦ כתב המ"ב³⁰ מנהג העולם להחמיר כהראשונים שלא להכניס סירי בישול לסוכה אלא להכניס את האוכל בקערות הגשה. ואם יש לו סכך פסול שהוא דופן עקומה מותר להניח שם סירים מכיון שאינו מקום כשר ולא חשיב לסוכה.

♦ יש שהקפידו גם **לא ליטול ידים** בתוך הסוכה כי המים נחשבים שופכים, אלא יטול בפתח הסוכה. ויש להיזהר בשבת וביו"ט שצריך שיהיה קידוש במקום סעודה שלא יהיה שינוי מקום בין קידוש לסעודה. וראיתי שנוהגים ליטול בפתח הסוכה שהמים בחוץ והוא בפנים. וגם בנטילה בבוקר ילך עד הפתח. אבל אם יש כיור בסוכה אין בעיה ליטול.

♦ סוכה קטנה זע"ז לא ידליק בה את הנר, ובשבת ויו"ט ידליק במקום שמאיר לתוך הסוכה, וכן בסוכה גדולה יכול לעשות כן אם יש חלון מהבית לסוכה. וכבר כתבו דבזמנינו שיש תאורה של חשמל צריך להקפיד שהנרות יהיו במקום האכילה, ולא שיאירו ממקום אחר, שרק בזה יש ענין של כבוד שבת.

♦ אמרו במשנה על ר"ג שאמר שיעלו לו מים לסוכה עיי"ש, ופסק הרמב"ם³¹ שמי שלא שותה אפי' מים מחוץ לסוכה הרי זה משובח. ואע"פ שאין חיוב לאכול בסוכה אלא סעודת קבע.

♦ **נוסע ממקום למקום** בוודאי יוכל להקל דין זה של שתית מים מדינא דהולכי דרכים, ורק כשהוא במקומו ה"ז משובח.

♦ **פת כביצה** חשיב עדיין אכילת עראי ויתר מכביצה הוי אכילת קבע, וגם שאוכלו בצורת עראי כגון בעמידה כתב הבה"ל שיש להחמיר.

♦ **פת הבאה בכיסנין** דן המ"ב³² מה שיעורו, וכתב שהמנהג לברך על יותר מכביצה לישב בסוכה.

³⁸ תרלט

³⁵ תרל"ט ב'

³⁶ תרכט יט

³⁷ ס"ק נח

³³ סק"ו

³⁴ שנה ראשונה האזינו

הלכה ח'

³⁰ תרל"ט סק"ה

³¹ פ"ו ה"ו

³² תרל"ט ס"ק כ"ז

בכה"ג דברגע שנחלק מקצתו כבר נפסל בעצם. ובבה"ל⁴⁵ האריך לקיים דברי הטי"ז.

♦ לדעת רבינו ירוחם פסול נחלק הוא משום דבעינן לקיחה תמה, והוא פסול חסר דנחלקה התימות הוי כמו שניטלה. ולתוס' הוא פסול בהדר. ונפ"מ לגבי שאר הימים שלרבינו ירוחם הוא וודאי כשר ולתוס' הוא תלוי במח"א⁴⁶ אם פסולי הדר פסולים ביום השני או לא. ואפשר שעכ"פ יש ספק ספיקא להכשיר ספק אם הוא פסול הדר וספק אם פסול הדר פוסל בשאר ימים. ועוד נפ"מ ע"פ הרע"א אם הנחלק לא יהא ניכר להדיא, שאם הוא פסול הדר יפסל רק בניכר להדיא, וכמו שכתב המבי"ט לענין חזונית, אבל אם הוא פסול חסר (ביום הראשון) יפסל אפי' אם אינו ניכר להדיא, ולפ"ז בשאר הימים באינו ניכר להדיא יהיה כשר לכו"ע.

♦ **נקטם ראש הלולב** לדעת הרמ"א נקטם עלה העליון פסול, ולמחבר רק אם נקטמו רוב העלים העליונים.

♦ אם הלולב מחובר ע"י ה'קורא' נהגו אנשי ירושלים להחמיר דלא חשיב מחובר, אבל הפוסקים מתירים.

♦ כשקולפים את ה'קורא' מהלולב מצוי הרבה שנקטם ראש העלה האמצעי, וצריך בדיקה אם אין הקטימה ניכרת להדיא לכאורה הוא כשר דנקטם הוא פסול הדר⁴⁷.

♦ **נסדק** העלה האמצעי ונראה כהימנך הבה"ל מסתפק לומר דגם לדעת המחבר הוא פסול, אע"פ שהוא לא יהיה ברוב עליון [דלא כהלבושי שרד]. אמנם כפי שראינו אצל הגדולים שאם נסדק משהו לא חוששים להימנך, אלא רק כשנותרו שני חלקי העלים זה מזה ונראה כמזלג, ואם הם צמודים זה ענין של נחלק.

♦ **בפסול יבש** לדעת השו"ע הוא ברוב עליון⁴⁸, והרמ"א לא השיג, אך המ"ב⁴⁹ הביא שהראב"ד פוסל ביבש עלה האמצעי. ואפי' ביבש משהו חוששין לדעת הריטב"א שפסול (ביה"ל). לולב שיש בו למעלה קצת חום שנשרף מהשמש, החזו"א היקל שמראה חום אינו נחשב יבש. והגר"ז החמיר בזה.

♦ רגילים להקפיד **שהלולב יהא ישר** ולא מעוגל, אבל בגמרא מבואר דפסול 'עקום' הוא דווקא בכמגל, וכן הביא המ"ב⁵⁰.

♦ אם נכפפו העליון בראשם שקורין 'קנעפלי' (כפתור) המחבר מכשיר⁵¹, ויש מחמירין בזה⁵².

הדס

♦ בהדס יש להקפיד על **שילוש העליון**, והנה לא נזכר בשום מקום מהו השיעור, החזו"א אמר שאם יש חוט

♦ נהוג עלמא לברך רק באכילה ולכן כתב המ"ב³⁹ שיקפיד לאכול כשנכנס לסוכה כדי שלא יכנס לספק לפי שיטות הראשונים שיש לברך על עצם הישיבה.

ויש לדון לשיטת הרמב"ם שמברכים על עצם הכניסה לסוכה אי הוי הפסק לברך על הסוכה אחר המוציא כיון שהתחייב כבר כשנכנס, ורק אי נימא דמתחייב באכילה אפשר לומר דלא הוי הפסק דהא עכשיו נתחייב, ונחלקו בזה הראשונים ופסקין כהרא"ש להקל דלא הוי הפסק.

♦ מי שאכל פת הבאה בכיסנין ולא יצא מהסוכה והגיע זמן הסעודה אינו צריך לברך שכבר בירך. ואם יצא וחזר ולא היה היסח הדעת גמור יש מח' והוי ספק.

♦ **היוצא למנחה** הדרך יחד עם התפילה נחשב להפסק, כמובא לגבי בדיקת חמץ.

♦ המ"ב מביא⁴⁰ בשם הח"י אדם **שהנכנס לשעה** לסוכה אבל יודע שלא יאכל במשך השעה ואחר כן יצא, שיברך. וה"ה גם אם נכנס לישון ויודע שלא יאכל. ולמעשה לא ראיתי שנוהגים כן, דאנו פוסקים כתוס' דאכילה פוטרת השינה.

♦ **קטן** שלא צריך לאימו חייב בסוכה⁴¹, והיינו כבן חמש או שש תלוי בהתפתחות הילד. וחייב כמו גדול וכן לגבי שינת עראי ואולי יותר חמור ממבוגר שיש שיטות שבלי אשתו הוא פטור.

לולב

♦ לולב אם **נחלק** העלה האמצעי של הלולב לדעת הרמ"א⁴² אם נחלק כולו ה"ז פסול, ומצוה מן המובחר שלא יהא נחלק אף במקצתו. לדעת המחבר הוא כשר, ורק בנחלקו כל או רוב עליו נפסל הלולב. אבל הח"י אדם והרע"א סוברים שלפי שיטת הר"ן נחלק משהו פסול כיון דבעינן הדר טפי בראשו של לולב, וכל פסולי הדר פוסלים במשהו. אך שאר האחרונים פירשו⁴³ הטעם שנחלק במקצת פסול כיון שעתיד להחלק כולו ע"י הנענועים, ועל פי זה כתב הטי"ז שרק בנחלק כשיעור טפח פסול אבל בפחות מזה כשר לכו"ע. ויש לעיין בדברי הטי"ז דבשופר מצינו שבנסדק מקצתו דינן פוסלים משום שסופו להיסדק כולו מכח התקיעות⁴⁴, ולא נזכר שם שום שיעור כמה ייסדק כדי שיפסל ומשמע שאפי' נסדק כל שהוא פסול, ולכאורה יש ללמוד משופר שאם יכרוך חוט או משיכה או ידביק יכשר השופר שכבר אין סופו ליסדק, שה"ה יהיה בלולב שיכשר אם ידביק. אבל לח"א והרע"א יהא פסול אף

⁵¹ סעי' ט'
⁵² מ"ב ס"ק מ"ב

⁴⁷ מ"ב ס"ק כ"ז
⁴⁸ ס"ה
⁴⁹ ס"ק כ"ב
⁵⁰ ס"ק ל"ג

⁴³ ע"י מ"ב ס"ק י"ט
⁴⁴ תקפ"ו ז' וע"י במ"ב כ"ח
⁴⁵ ס"ז ד"ה נסדק
⁴⁶ תרמ"ט במ"ב ס"ק ל"ה

³⁹ ס"ק מ"ו
⁴⁰ ס"ק מ"ח
⁴¹ תר"מ ב'
⁴² תרמ"ה ג'

♦ **נקלף** כתב החזו"א היינו שנשאר עדין מהקליפה הירוקה ונחשב שאינו חסר, אבל המ"ב מחמיר יותר מזה ושלא יקלף כלל מהירוק ורק הגלד השקוף שעל הירוק יכול להיקלף ולא חשיב חסר. אבל שיעור זה הוא קשה מאד למדידה, אבל בכל מקרה של ספק חסר מיקל המ"ב.

♦ **אתרוג שיצא ממנו מיץ** מיץ יש נידון אם יש בזה בעיה של חסר. ולכאורה יש ראייה ממה שכתבו שכדי לבדוק אם הוא יבש יעביר מחט, מוכח שמה שמאבד מהלחלוחית אינו בעיה.

♦ אם השתנה מראהו מהקילוף דינו כחזו"א שפוסל בחוטם בכל שהוא, ולמטה מחוטמו רק בשנים ושלושה מקומות. ויש שכתבו שדווקא אי נשתנה למראה פסול אבל אם נשתנה למראה כשר כתב המ"ב שיכול להקל בזה⁶³.

♦ **נפל העוקץ** כמו שמצוי באתרוג שמצויב שהעוקץ נופל חוששים לחסר. אם **נפל הפיטם** וודאי הוא חסר אבל אם **נפלה השושנתא** של הפיטם יש מח' שהמחבר מיקל בזה והרמ"א כתב להחמיר במקום שאפשר.

♦ אם נחסר גם חלק מהדד המ"ב מיקל שצריך שיפול כל הדד. והמג"א מיקל שאפי' נשאר רק הדד שתחוב באתרוג לא יפסול. וכתב המ"ב שאפשר להקל בשעת הדחק כהמג"א⁶⁴.

♦ **אתרוג שאין לו פיטם** כלל דהיינו שנשר בתחילת ברייתו הרמ"א מכשיר. ומצוי שהוא נשבר לאחר גימורו ונראה שגדל בלי וא"א להבדיל ביניהם.

♦ בחוטם האתרוג מקפידים יותר על **חזו"א**.

♦ אומרים בשם החזו"א שאין בימינו מצוי פסול חזו"א.

♦ **בלטלאך** הרמ"א מכשיר, אבל אם האתרוג נדקר מקוץ ונראה שהקוץ קרע חתיכה קטנה מהאתרוג וגדל שם בלטל חוס, לא נחשב שעור קיים שכל מה שמחשיבים שלא יהיה חסר היינו שגדל עור אחר אבל פה הנקודה החומה לא חשיב שגדל שם והוא חסר.

♦ **נקודות שחורות** שלא נראות כתב המב"ט שאין פסול הדר. ואם הם גדולות וניכרות פוסלות ויש מחמירים גם בנקודות קטנות.

♦ אם הנקודות השחורות **מחמת הריסוס** זה גם בעיה, שהרי הריסוס הוא חומר כימי שגורם לצריבה במקום, ואם יוריד את הנקודה ויראה שהוריד קצת מהאתרוג וודאי שיש פה פסול, וכמו בנקלף חזו"א.

♦ **מראה פסול** באתרוג פוסל בחוטמו בכל שהוא ולמטה ברובו או בשני מקומות. יש מח' במה שפוסל בשני מקומות אם הוא דוקא כשיהיה משני צדדים דהיינו

אחד שבו נוגעים כל שלושת העלים הי"ז משולש וע"ז אפשר לסמוך דהוי משולש, אבל ביותר מזה צריך לחשוש שאינו משולש.

♦ לפי הרמ"א⁵³ יש קולא כשיש ב' עלין ואי על גביהן [ואינו מצוי בהדסים שלנו] אך להמחבר אין קולא כזו.

♦ כשנשר עלה אחד מן הג' עלין לדעת הר"ן אין זה עבות, ולדעת הרא"ה והריטב"א נשאר בו דין עבות⁵⁴.

♦ עם נחתך עלה אחד אם רובו נשאר הוי ליה כלא נשר, ואם לא הרי זה כנשר דלעיל.

♦ לכתחילה מקפידין שיהיו עלי ההדס **ראשו בצד עיקרו** שלא יהא חלק מהקנה שאינו מחופה בעליו, וכדעת המור וקציעה⁵⁵.

♦ פסול הדס שאינו עבות הוא כל ז' ימים, ואינו כפסול הדר שנחלקו לגבי שאר ימים.

ערבה

♦ י"א דיש מצווה בערבה הגדלה בנחל ממש⁵⁶. ולא ראיתי שחוששים לזה.

♦ ערבה **שנקטם ראשה** נראה דהמחבר הכריע לפסול, ולא כמו בהדס שנראה שהכריע להכשיר ששם איכא סברא שהעלים מכסים את הקטימה. וכ"ה במ"ב⁵⁷. וגם שבהדס כן נהגו להקפיד בזה.

♦ יש אומרים שאם נשר ה**ילבלוב'** הערבה נחשבת קטומה, שבתחילת הגידול לכולם יש לבלוב, והיינו שאפי' ייפול בשעת הגידול יפסל. ולא ראיתי שמחמירים בזה לפסול אף בדיעבד. ובשאר הימים שיש מכשירים פסול הדר [ונקטם הא הוי ליה פסול הדר], יש מקום להקל יותר.

♦ דעת הט"ז דערבה **שנשר** ממנה עלה אחד בתוך שיעור הג' טפחים כשרה רק בדיעבד ולא לכתחילה. והיינו שאמרו⁵⁸ נשרו מקצת עליה כשרה דמשמע בדיעבד.

אתרוג

♦ יש מחלוקת אם **חסר משהו** פוסל באתרוג⁵⁹, הרמ"א מיקל בשעת הדחק והיינו גם לברך עליו⁶⁰. אך ביש לו אתרוג אחר בוודאי שאין להקל בזה. בספק חסר משהו יש להקל⁶¹.

♦ וכיון דלא הוי פסול הדר אלא פסול של לקיחה תמה אם כן פסול חסר הוא אפי' **באינו ניכר** להדיא וכנ"ל בדברי רע"א לגבי לולב.

♦ לדעת הר"ן בין נסדק ובין חסר ובין נקלף הכל פסול בחוטמו של אתרוג במשהו, ואין הלכה כן. והאליה רבה החמיר גם ביבש⁶².

לע"נ שלמה וירגיניו בן גולילמו אברהם ז"ל
לע"נ ורוניקה לאה בת משה הירש ע"ה
לע"נ דוד ורבקה קנדר הי"ד
וילדיהם חיים וציפורה הי"ד

62 ביה"ל ס"ק י"ב
63 מ"ב ס"ק כ"ו
64 ס"ק ל'

59 תרמ"ח ב'
60 מ"ב ס"ק י"ב
61 מ"ב ס"ק י"א

56 מ"ב תרמ"ז ס"ק ג'
57 ס"ק י"ב
58 סוכה לג'

53 תרמ"ו ג'
54 מ"ב ס"ק י"ח
55 בשע"ת ס"ג

וכתב במ"ב דאם לא הסיר הטבעת יחזור וינענע בלא ברכה⁶⁶. וגם בנטילת ערבה בהו"ר יש להקפיד בזה.

♦ בדי מינים שקונים עם הכשר באריזות, יש ג"כ לבדוק שוב את כשרותם הן מחשש שהשתנה אחרי האריזה, והן מחשש שהמשגיח לא שם לב לחוסר של עלה וכדו'.

♦ יש כמה מנהגים בענין הדלקת נרות בערב יו"ט, אם הוא כמו ערב שבת או שיש הבדל, השנה חל יו"ט בשבת מדליקים הנרות כבע"ש.

♦ רוב הנשים נוהגות לברך שהחיינו של יו"ט בהדלקת הנרות [ביו"ט שמברכין בו 'שהחיינו' למעט ז' של פסח], ולכן **אין הנשים יכולות להתנות** לא לקבל יו"ט בהדלקת הנרות כיון שברכו 'שהחיינו', ויזהרו להתפלל מנחה קודם ההדלקה שאחר שמקבלת יו"ט אינה יכולה להתפלל מנחה.

♦ כתב בחו"ש⁶⁷ שביו"ט חובת הדלקת נרות היא רק במקום **אכילה** משום כבוד יו"ט, ואין את הטעם של 'שלום בית' שלא יכשל וכדו' שיצטרך להדליק בכל מקום שמשמש בו שהרי יכול להעביר נר כל פעם שצריך אור באיזה מקום.

הנפ"מ **מי שאוכל בליל יו"ט אצל אחרים** צריך להדליק דוקא שם במקום אכילה ואינו יוצא יד"ח במה שמדליק בביתו שהוא מקום לינה

[**אמנם לענין שבת** כתב בחוט שני⁶⁸ דבהדלקה שלא במקום אכילה לא מהני תוספת אורה וא"כ לא מועיל הדלקת נרות במקום לינה אלא א"כ אין שם אור אחר].

בהלכות חוה"מ

♦ בחוה"מ גם אסור בבישול שלא לצורך דהוי מלאכה אי לא צריך אלא לאחר החג.

♦ בחוה"מ אסור **לטלטל טלטול שלא לצורך**, ובבה"ל החמיר רק ברה"ר דאוריתא אבל לא בכרמלית, ולפי"ז היוצא מחוץ לעיר ומביא עמו דברים לילדים ובחזור נשארו לכאוי אסור יהא להחזיר מכיון דכבר לא צריך לזה, אבל בחוט שני כתב דאי לא יהא אפשרות אחר המועד להביא את זה הוי דבר האבד ומותר, וגם בנטילת ערבה בהו"ר יש להקפיד בזה.

♦ **כשהולכים עם התינוקות** אפשר לקחת בגדים להחלפה אם מצוי שמתלכלכים, אבל להחזיר אם לא צריך להם בבית לא יחזיר.

♦ מצינו בירושלמי אמר ר' אבא בר ממל אילו היה מי שיתמנה עימי היתי מתיר מלאכה בחול המועד, כלום אסרו אלא כדי שיהיו אוכלין ושותין ושמחים ועוסקין בתורה, וכדון אינון אוכלין ושותין ופוחזין⁶⁹. וא"כ וודאי שיש למצוא זמן ללמוד ולא רק לצאת לטייל כדי שלא נבטל את עיקר היום.

ביותר מרוב היקפו אבל אם אין הם ברוב היקפו ויש מחצית אתרוג שאין נראית בו השינוי מראה כלל הי"ז כשר, וכן נוטה המ"ב להכשיר. ולחזו"א אפי' אם הם כרוב היקף, רק שאין כל השטח שלהם ושביניהם רוב האתרוג הרי זה כשר.

חוטמו חשיב מאיפה שהאתרוג מתחיל לשפע כלפי מעלה. ויש אתרוגים שהם כמגדל וא"כ רוב האתרוג יהיה לו דין של חוטם.

♦ **הפיטם** עצמו כתב הבה"ל דיש מהראשונים שהחשיבו הפיטם החוטם של אתרוג ויש לבדוק בו. ומה שאצלנו יבש זה השושנתא, והרי שושנתא שנפלה כשר.

♦ **שיעור** אתרוג בכביצה. והחזו"א החמיר בשיעור ביצה של חז"ל, דהיינו ביצה כפולה שלנו. והחת"ס כתב דכיון שתלוי בגמר פרי א"כ נלך לפי הגידול של היום, אבל אם הוא משום 'ולקחתם' כמו ההו"א של הגמרא לכאורה בעיני ביצה של חז"ל.

♦ אתרוג שהיה כשיעור ו**נצטמק** דנו האחרונים שהרי מבחינת גמר פרי הוא היה נגמר, אך אפשר שיהיה פסול מדין 'ולקחתם' שצריך כביצה בשעת לקיחה כמו ההו"א בגמרא.

♦ רוב הפוסקים פוסלים אתרוג **מורכב**, ובן מורכב. ולכן לא יסמכו על הסימנים רק שיהיה אתרוג מיוחס כמו שעוף נאכל רק במסורת כן האתרוג. ובארץ ישראל יש להקפיד גם על ערלה וטבל.

♦ **ילד** שמוכר ארבע מינים, אם משהו נתן לו אותם הרי הוא קנה לעצמו לפי כמה שיטות משום דעת אחרת מקנה, אבל להקנות אינו יכול מדאוריתא. אבל אם אביו הושיבו שם הרי שזה כמו שאביו יאמר שמקנה למי שמשלם. אלא שעדין צריכים להיות בטוחים שזה לא גנוב.

♦ כתב המחנ"א שישלם הכסף לפני החג בשביל שיקנה בקנין כסף שחל מדאוריתא. ולמעשה הרי גם יועיל מה שחצר קונה מדאוריתא. צ"ק לא חשיב קנין כסף אבל אם ישלם חלק במזומן וודאי שיועיל.

♦ מתי **שאוגדים** הלולב כתוב ברמב"ם שטפח מהשדרה יהיה יותר גבוהה מההדסים. וממילא צריך להיזהר שתהיה הטבעת עליונה טפח מתחת לשדרה.

♦ יש להיזהר **כשמכניס ההדסים לקוישלע** צריך להיזהר שלא יתלשו עלים. וטוב אם יש הדסים ארוכים שישאיר הג"ט מחוץ לקוישלע.

♦ כתב בשו"ע שאם כרך על אגד הלולב סודר י"א שלא יצא⁶⁵ והיינו מטעם חציצה ולר"ן מטעם לקיחה תמה. והוסיף ברמ"א **דיש להוציא הטבעות מהיד**, וכתב דאין לחוש מדינא כיון דאין כל היד מכוסה, אבל האחרונים כתבו (ט"ז וגר"א) דיש להקפיד מדינא משום חציצה,

⁶⁹ מו"ק ב ג, מ"ב תקל ס"ק ב

⁶⁷ יו"ט א' ס"ק א'
⁶⁸ שבת פרק פג ס"ק ט

⁶⁵ תרנא ז
⁶⁶ ס"ק לו